7/2862 -3- 385

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Sayı : B.15.O.APK.0.23.300-7019 23837
Konu : Yazılı Soru Önergesi

Ankara
23 KASIM 2000

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: T.B.M.M. Başkanlığı'nın 10.11.2000 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/2862-7264/18356 sayılı yazısı.

Karaman Milletvekili Sayın Zeki ÜNAL'ın tarafıma tevcih ettiği, 7/2862-7264 esas no'lu yazılı soru önergesi T.B.M.M. İç Tüzüğünün 99'ncu maddesi gereği cevaplandırılarak ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

M. Cumhur ERSÜMER
Bakan

EKLER :
EK 1- Önerge Cevabı
(4 sayfa)

DAĞITIM:
Gereği :
T.B.M.M Bşk.

Bilgi :
Başbakanlık
Devlet Bakanlığı
(Sn. Hüsamettin ÖZKAN)

KARAMAN MİLLETVEKİLİ SAYIN ZEKİ ÜNAL'IN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/2862-7264 Esas No'lu)

Sorular 1,2,3 :

ATO ve İTO'nun ortaklaşa hazırlattığı, "Elektrik Enerjisinde Ulusal Politika" isimli enerji raporunda, bir acı gerçeğin ortaya konulduğu ifade edilmiştir. Rapora göre: Türkiye OECD ülkeleri arasında 18.5 cent/kWh ile en pahalı sınai elektrik tüketen ve doğal gaz fiyatında ise, en üst sınırlarda bulunan ülke konumunda olduğu belirtilmiştir. Aynı raporda, konutlarda kullanılan elektrik fiyat sıralamasında da yine en üst sıralarda olduğu ifade edilmiştir.

- Türkiye'de, elektrik fiyatlarını yükselten temel faktörler nelerdir? Makul bir fiyat politikası için ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?

- Kurulu vaziyetteki santrallerimizden, beklenen verim alınmakta mıdır? Alınamıyor ise, sebebi nedir?

- Mevcut enerji kaynaklarımızdaki kaçak kaybı yüzde olarak ne kadardır? Kaçağın önlenmesi için ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

Cevaplar 1,2,3 :

ATO ve İTO'nun ortaklaşa hazırlattığı "Elektrik Enerjisinde Ulusal Politika" raporunda; "Türkiye'nin OECD ülkeleri arasında 18.5 cent/kWh ile en pahalı sanayi elektrik enerjisi tüketen bir ülke olduğu" belirlemesi tümüyle yanlıştır. Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. Gn.Md. 1 Kasım 2000 tarihinden itibaren geçerli olan elektrik enerjisi satış tarifesine göre ülkemizde sanayi tarifesi 46.500 TL. kWh olup, günümüzdeki dolar kuruna göre bu 6.8 cent/kWh'e tekabül etmektedir. Sanayide enerjinin en yoğun kullanıldığı saatlere ait pahalı tarifesi olan puant tarifesi 80.300 TL. kWh'i dikkate alsak bile tarife 11.8 cent/kWh'i geçmemektedir. Verilen değerler tarifeye eklenen tüm fon ve payları içermektedir. Fon ve paylar çıkarıldığında net sanayi tarifesi 5.9 cent/kWh'e kadar düşmektedir. Buna karşılık

OECD ülkeleri sanayi tarifesi Avrupa ortalaması 1998 yılı sonu itibarıyla 6.6 cent/kWh, konutlara uygulanan tarife ise 13.0 cent/kWh'tir. Raporda yeralan 18.5 cent/kWh değeri, satış tarifesi olmayıp analiz için değerlerin Tüketici Fiyatları Satınalma Gücü (PPP)'ne göre deflate edilmiş değerleridir.

Türkiye'de elektrik enerjisi sanayi tarifesi bazı OECD ülkelerine nazaran düşüklüğünü korumaktadır. Örneğin, Avusturya'da sanayi tarifesi kWh başına 8.1 cent, İtalya'da 9.4 cent, Japonya'da 14.6 cent'dir.

Bilindiği gibi elektrik enerjisi üretim noktasından alınmakta, iletim hatları kullanılarak iletilmekte, orta gerilim ve alçak gerilim hatları vasıtasıyla bu elektrik hizmeti son kullanıcıya ulaştırılmaktadır. Halkın kullanımına sunulan elektrik enerjisinin fiyatı belirlenirken üretim, iletim ve dağıtım hizmetlerinin her biri ayrı birer maliyet olarak fiyatın içinde yer almaktadır.

Maliyetler içerisinde en yüksek pay, üretim tesislerine aittir. Ülkemizin elektrik enerjisi yatırımları için büyük boyutlu dış krediye ihtiyacının bulunması, son 10-15 yıl içinde kamu sektörünün dış kredi bulmaktaki sorunları, enerji sektörünün özel girişimcilere açılmasından sonra ülke hukuk ve bürokrasi yapısından kaynaklanan sorunların kronik hale gelmesi ülkeyi yapılamayan ve geciken yatırımlardan dolayı enerji darboğazı noktasına getirmiştir. Bu sorunu aşmak için kısa sürede işletmeye girecek yüksek maliyetlerle enerji üreten tesislere yönelmek zorunlu olmuştur. Zira en pahalı enerji, olmayan enerjidir. Ayrıca, özel sektörün ülkemizdeki ilk enerji yatırımlarının, yerleşmemiş bir sistem içinde dengelenmeye çalışılmasının maliyetler üzerinde olumsuz etkisi olmuştur. Elektrik enerjisi maliyetleri ile ilgili olarak kamu sektörü yatırımlarında yatırımların geri dönüşünün büyük çapta Hazine tarafından üstlenilerek maliyetlere yansıtılmaması, buna karşılık özel sektör yatırımlarında, yatırım finansmanının en çok 10 yılda geri ödenecek şekilde zorunlu olarak tarifelere yansıtılması, bazı kesimler tarafından aynı bazda olmayan maliyetlerin mukayesesi suretiyle elektrik maliyetlerinin yüksek olduğunun ileri sürülmesine yol açmaktadır.

Elektrik enerjisi sektöründe makul bir fiyat politikasının oluşabilmesi için, bu alanda yapılan yatırımların geri ödenmesi konusunda, gerek kamu, gerekse özel sektör yatırımları için aynı bazın kullanılması gerekmektedir. Halen hazırlık çalışmaları

tamamlanmış olan "Elektrik Piyasası Yasası", sağlanacak rekabet ortamında yurdumuzda elektrik enerjisi için en uygun fiyat politikalarını oluşturacak bir sistem olarak düşünülmüştür. Bu piyasanın gelişmiş ülkelerde başarılı örnekleri bulunmaktadır.

Santrallarımızın verimliliğine gelince; işletmedeki termik santrallarımızdan beklenen performans ve verim alınamadığı için bu santralların özel sektör marifetiyle iyileştirilmesi için İşletme Hakkı Devirleri gündeme getirilmiştir. Bu amaçla ilk etapta işletmedeki 9 termik santralın İşletme Hakkı Devrine ilişkin süreç başlatılmış, 1 santralın İşletme Hakkı Devri yapılarak özel sektör tarafından en yüksek performans ve emre amadelikle işletilmeye başlanmış (1 Temmuz 2000), 5 santrala (Yeniköy-Kemerköy, Yatağan, Soma, Kangal, Çatalağzı) ait uygulama sözleşmeleri imzalanarak yürürlük kazanmış (6 Ekim 2000), 2 santrala ait uygulama sözleşmeleri de imzalanma aşamasına getirilmiştir.

1999 yıl sonu itibarıyla elektrik sistemimizdeki kayıp kaçak oranı % 20,4 olarak gerçekleşmiştir. Bunun yaklaşık %10'u teknik kayıp olarak kabul edilmektedir. TEDAŞ Genel Müdürlüğü kaçak kullanımının önlenmesine büyük önem vermektedir. 2000 yılı, TEDAŞ Genel Müdürlüğü tarafından kayıp ve kaçak kullanımının en aza indirilmesi konusunda Seferberlik Yılı olarak kabul ve ilan edilmiştir. Bu çerçevede ilk on aylık taramalarda toplam 2.354.656 müşteri taranmış, 219.493 kaçak elektrik kullanan müşteri yakalanmış, 25.247.881 Milyon TL. kaçak tahakkuku yapılmış ve kaçak elektrik kullanan 16.322 kişi veya şirket için savcılığa suç duyurusunda bulunulmuştur.

Kayıp ve kaçaklarla mücadele eden TEDAŞ Genel Müdürlüğü'nün elini-kolunu bağlayan İmar Yasası 31. madde hükmü adeta kaçak kullanımı teşvik etmektedir. Çünkü kaçak kullanan kişiler "Nasılsa bir ücret ödemiyoruz" mantığıyla aydınlanma ihtiyaçlarının dışında ısınma, yemek pişirme, su ısıtması gibi ihtiyaçlarının da karşılanmasında elektrik kullanmaktadırlar. Her ne kadar bu mücadele kapsamında illegal yapılmış ve dal budak şebeke tabir edilen kablolar görevli personel tarafından sık sık toplatılsa bile ertesi gün kaçak kullananlarca yeni şebekeler yapılmaktadır. Bu durum parasal kaybın yanı sıra can ve mal emniyetini de tehlikeye sokmakta, TEDAŞ'ın şebekelerine zarar vermekte ayrıca bu şebekelerden beslenen yasal abonelerin de sağlıklı enerji kullanmalarına engel olarak onların mağduriyetine sebep olmakta ve hatta onları da kaçak elektrik kullanmaya özendirmektedir.

Kesinlikle bir belediye alt yapı hizmeti olarak nitelendirilemeyecek olan elektrik hizmetine, imar yasası ile getirilen kısıtın kaldırılmasının uygun olacağı görüşündeyiz. İmar yasası 31. madde ile getirilen ve büyük çapta kaçak elektrik kullanımına neden olan bu kısıtlama yıllar itibarıyla kaçak yapılaşmaya bağlı olarak kaçak elektrik kullanımının da büyüyerek artmasına neden olmuştur. Günümüzde teknik şebeke kayıpları haricinde hırsızlık tabir edebileceğimiz elektrik kaçağı % 10'u aşmıştır. Bugünkü ortalama satış fiyatları üzerinden yapılan basit bir hesaplamayla TEDAŞ Genel Müdürlüğü'nün yılda 400-450 Trilyon TL. kayba uğradığı görülmektedir.